

HOÀN THIỆN THỂ CHẾ PHÁP LUẬT TÀI CHÍNH

HỒ THỊ HANG

Năm 2023, trong bối cảnh có những thuận lợi và thách thức đan xen, thực hiện chủ trương của Đảng, các nghị quyết của Quốc hội, Chính phủ, chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ và tình hình thực tiễn, toàn ngành Tài chính đã chủ động đề xuất giải pháp chính sách tài khoá, tổ chức triển khai quyết liệt để hoàn thành tốt các nhiệm vụ tài chính – ngân sách nhà nước đã đề ra, góp phần thúc đẩy phục hồi và phát triển kinh tế - xã hội, đảm bảo an sinh xã hội và đời sống người dân. Trong kết quả được ghi nhận ấy, có những đóng góp quan trọng của công tác xây dựng và hoàn thiện thể chế, chính sách pháp luật tài chính.

Từ khóa: Xây dựng, hoàn thiện thể chế, pháp luật tài chính

IMPROVING FINANCIAL INSTITUTIONS AND REGULATIONS

Ho Thi Hang

In 2023, in the context of mix of favorable conditions, opportunities, as well as interwoven challenges, implementing directives of the Party, resolutions of the National Assembly and the Government, and guidance of the Prime Minister, the Finance sector has proactively and promptly proposed fiscal policies, effectively organized and implemented measures to successfully discharge the financial and budgetary tasks set forth. This proactive approach has contributed significantly to promoting the recovery and development of the economy, ensuring social welfare, and improving the lives of the people. Notably, these achievements include important contributions from the efforts to construct and refine financial institutions, legal frameworks, and policies.

Keywords: Building and improving financial institutions and regulations

Ngày nhận bài: 6/12/2023

Ngày hoàn thiện biên tập: 14/12/2023

Ngày duyệt đăng: 21/12/2023

Kết quả xây dựng, hoàn thiện thể chế, chính sách tài chính trong năm 2023

Thực hiện các nhiệm vụ được Chính phủ giao tại Nghị quyết số 01/NQ-CP ngày 6/1/2023 và Chương trình xây dựng văn bản quy phạm pháp luật năm 2023 của Chính phủ, căn cứ yêu cầu tình hình thực tiễn, để thúc đẩy phục hồi và phát triển kinh tế - xã hội, đảm bảo an sinh xã hội, Bộ Tài chính đã chủ động nắm bắt diễn biến của tình hình để đẩy mạnh công tác xây dựng chính sách, pháp luật nhằm sớm đưa các giải pháp tài chính vào cuộc sống. Qua đó, công tác xây dựng thể chế, chính sách đã đạt được

kết quả tích cực, góp phần hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ tài chính – ngân sách nhà nước (NSNN) năm 2023, cụ thể như sau:

Tính đến ngày 28/12/2023, Bộ Tài chính đã trình Chính phủ trình Quốc hội thông qua Luật Giá (sửa đổi) và Nghị quyết số 107/2023/UBTVQH15 ngày 29/11/2023 của Quốc hội về việc áp dụng thuế thu nhập doanh nghiệp bổ sung theo quy định chống xói mòn cơ sở thuế toàn cầu; hoàn thành 44 đề án nhiệm vụ được giao, trong đó có 15 đề án, nhiệm vụ được giao bổ sung trong quá trình chỉ đạo, điều hành. Tính cả các đề án đã trình từ những năm trước chuyển sang, đến ngày 28/12/2023, Bộ Tài chính đã trình Chính phủ ban hành 19 nghị định và đang xem xét ban hành 15 dự thảo nghị định; trình Thủ tướng Chính phủ ban hành 04 quyết định và đang xem xét ban hành 02 dự thảo quyết định; đồng thời đã ban hành theo thẩm quyền 65 thông tư hướng dẫn trong lĩnh vực tài chính NSNN.

Bên cạnh đó, thực hiện Quyết định số 2114/QĐ-TTg ngày 16/12/2021 của Thủ tướng Chính phủ về việc ban hành Kế hoạch thực hiện Kết luận số 19-KL/TW của Bộ Chính trị và Đề án Định hướng Chương trình xây dựng pháp luật nhiệm kỳ Quốc hội khóa XV, Bộ Tài chính đã triển khai thực hiện các Báo cáo nghiên cứu rà soát các luật và phối hợp với các cơ quan có liên quan để trình cấp có thẩm quyền xem xét đưa vào Chương trình xây dựng luật, pháp lệnh giai đoạn 2023-2025 đối với dự án Luật Thuế giá trị gia tăng (sửa đổi), dự án Luật Thuế tiêu thụ đặc biệt (sửa đổi), dự án Luật Thuế thu nhập doanh nghiệp (sửa đổi), dự án Luật Quản lý, sử dụng vốn nhà nước đầu tư vào sản xuất, kinh doanh tại doanh nghiệp (sửa đổi).

Đồng thời, Bộ Tài chính đã báo cáo Chính phủ,

Thủ tướng Chính phủ về nghiên cứu, rà soát đối với các Luật Thuế bảo vệ môi trường; Luật Thuế tài nguyên; Luật Thuế xuất khẩu, thuế nhập khẩu; Luật Thuế thu nhập cá nhân; Luật Thuế sử dụng đất phi nông nghiệp; Luật Quản lý thuế và Luật NSNN. Trên cơ sở kết luận Ủy ban Thường vụ Quốc hội, Bộ Tài chính sẽ nghiên cứu đề lập đề nghị xây dựng các luật và báo cáo cấp có thẩm quyền đưa vào Chương trình xây dựng luật, pháp lệnh của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội.

Nhìn chung, công tác xây dựng và hoàn thiện pháp luật trong lĩnh vực tài chính đã góp phần thể chế hóa, quy phạm hóa chủ trương, định hướng của Đảng, đáp ứng yêu cầu quản lý trong tình hình mới và tác động tích cực đến tình hình phát triển kinh tế - xã hội, tạo chuyển biến căn bản trong việc nâng cao chất lượng văn bản quy phạm pháp luật tài chính, đáp ứng được các tiêu chí về tính đồng bộ, thống nhất, khả thi và công khai, minh bạch, kịp thời đối phó linh hoạt với các thách thức do dịch bệnh, thiên tai, biến đổi khí hậu và những tác động không thuận lợi của kinh tế thế giới, đưa hệ thống pháp luật về tài chính – ngân sách ngày càng được hoàn thiện, góp phần tháo gỡ khó khăn, thúc đẩy sản xuất, kinh doanh, cải thiện môi trường đầu tư, nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia, bảo đảm an sinh xã hội. Qua đó, đã đơn giản hóa nhiều thủ tục hành chính, cắt giảm nhiều điều kiện kinh doanh, tạo cơ sở pháp lý cho việc chuyển đổi phương thức quản lý (từ tiền kiểm sang hậu kiểm), tạo cơ sở pháp lý cho việc hiện đại hóa quản lý tài chính, đặc biệt là đối với lĩnh vực thuế, hải quan, kho bạc; tiếp cận được các thông lệ quốc tế, đáp ứng yêu cầu hội nhập.

Có thể thấy, nhiệm vụ xây dựng thể chế của Bộ Tài chính là khá nặng nề, với số lượng văn bản chủ trì soạn thảo lớn, có nội dung phức tạp. Bộ Tài chính đã luôn nỗ lực hoàn thành tốt nhiệm vụ xây dựng, hoàn thiện thể chế được giao góp phần hoàn thiện hệ thống pháp luật về kinh tế, thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa nói chung và hệ thống pháp luật về tài chính nói riêng góp phần tác động tích cực đến đời sống kinh tế - xã hội của Đất nước, đối phó linh hoạt với các thách thức do khủng hoảng và suy thoái kinh tế đặt ra, kịp thời tháo gỡ khó khăn, thúc đẩy sản xuất kinh doanh, bảo đảm an sinh xã hội, phục vụ kịp thời yêu cầu xây dựng nhà. Đồng thời, công tác xây dựng pháp luật trong lĩnh vực tài chính cũng từng bước tiếp cận thông lệ quốc

tế, đáp ứng yêu cầu hội nhập và góp phần hiện đại hóa quản lý tài chính, đảm bảo yêu cầu về cải cách hành chính, nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia.

Phương hướng, nhiệm vụ xây dựng pháp luật năm 2024

Trong giai đoạn tới, dự báo sẽ có những thuận lợi, cơ hội nhưng khó khăn, thách thức nhiều hơn, tình hình thế giới tiếp tục diễn biến nhanh, phức tạp, khó lường cả về chính trị, an ninh, kinh tế - xã hội. Những khó khăn, thách thức, yếu tố bất lợi kếp từ bên ngoài và bên trong cùng những vấn đề mới phát sinh khó lường tiếp tục tác động, ảnh hưởng lớn đến tình hình kinh tế - xã hội, đời sống nhân dân, an ninh, quốc phòng của Đất nước.

Tại Chiến lược tài chính đến năm 2030 được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt tại Quyết định số 368/QĐ-TTg ngày 21/3/2022, mục tiêu tổng quát của giai đoạn này là xây dựng nền tài chính quốc gia phát triển bền vững, hiện đại và hội nhập, góp phần thúc đẩy tăng trưởng, tăng cường khả năng chống chịu của nền kinh tế, bảo đảm ổn định kinh tế vĩ mô và an ninh tài chính quốc gia. Thực hiện chính sách động viên hợp lý, cải thiện dự địa tài khóa, tạo điều kiện thuận lợi để huy động, phân bổ và sử dụng có hiệu quả các nguồn lực tài chính, giải quyết hài hòa các vấn đề phát triển kinh tế, xã hội và môi trường, đảm bảo an ninh quốc phòng và an sinh xã hội gắn với các mục tiêu, nhiệm vụ của Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm 2021 – 2030. Tiếp tục thực hiện nhiệm vụ tại Kế hoạch số 81/KH-UBTVQH15 ngày 05/11/2021 của Ủy ban Thường vụ Quốc hội triển khai thực hiện Kết luận số 19-KL/TW của Bộ Chính trị và Đề án Định hướng Chương trình xây dựng pháp luật nhiệm kỳ Quốc hội khóa XV. Như vậy, có thể thấy nhiệm vụ xây dựng, hoàn thiện thể chế tài chính trong giai đoạn tới là hết sức nặng nề, với yêu cầu ngày càng cao, đòi hỏi ngành Tài chính phải tiếp tục nỗ lực hơn nữa hoàn thiện thể chế tài chính với một số trọng tâm như:

Thứ nhất, đối với pháp luật về thuế. Hoàn thiện hệ thống chính sách thu gắn với cơ cấu lại thu NSNN theo hướng bao quát các nguồn thu, mở rộng cơ sở thu, nhất là các nguồn thu mới, phù hợp với thực tiễn, các cam kết hội nhập và thông lệ quốc tế. Nghiên cứu xây dựng mức thuế suất hợp lý, bảo đảm tính công bằng, trung lập của hệ thống chính sách thuế. Tăng tỷ trọng thu nội địa trong tổng thu NSNN, bảo

đảm tỷ trọng hợp lý giữa thuế gián thu và thuế trực thu.

Rà soát, điều chỉnh chính sách ưu đãi thuế, loại bỏ các ưu đãi thuế không còn phù hợp với yêu cầu phát triển; hạn chế tối đa việc lồng ghép chính sách xã hội trong các sắc thuế, khoản thu. Thực hiện các giải pháp về thuế nhằm hỗ trợ doanh nghiệp, người dân vượt qua khó khăn do tác động của đại dịch COVID-19, phục hồi và phát triển kinh tế, đảm bảo cân đối tài chính - NSNN.

Hoàn thiện cơ chế, chính sách thuế khuyến khích phát triển khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo phù hợp với mục tiêu thúc đẩy phát triển và ứng dụng công nghệ mới, các công nghệ ưu tiên phát triển, xây dựng và phát triển các trung tâm đổi mới, sáng tạo quốc gia.

Hoàn thiện chính sách thu ngân sách đối với đất đai, tài sản, tài nguyên; có cơ chế phù hợp để khai thác nguồn lực từ đất đai cho phát triển cơ sở hạ tầng kinh tế - xã hội. Trong đó, tiếp tục thực hiện miễn, giảm thuế sử dụng đất nông nghiệp đến hết năm 2025 theo chủ trương của Đảng và Nhà nước về phát triển nông nghiệp, nông dân, nông thôn.

Thứ hai, đối với pháp luật về tài chính, ngân sách. Tiếp tục nghiên cứu, sửa đổi Luật Ngân sách nhà nước, đổi mới cơ chế phân cấp NSNN trên cơ sở áp dụng các nguyên tắc và thông lệ quốc tế tốt về phân cấp quản lý nguồn thu, nhiệm vụ chi và quan hệ giữa các cấp ngân sách, cơ bản khắc phục tình trạng lồng ghép trong quản lý NSNN, tăng cường vai trò chủ đạo của ngân sách trung ương. Đẩy mạnh phân cấp, khuyến khích các địa phương sáng tạo, tăng thu, huy động các nguồn lực phát triển kinh tế - xã hội trên địa bàn, tạo sự chủ động và tự chịu trách nhiệm cho chính quyền địa phương trong việc quyết định, sử dụng ngân sách. Tăng quyền hạn và trách nhiệm trong công tác quản lý ngân sách ở các cấp, các đơn vị sử dụng ngân sách cùng với việc tăng cường tính minh bạch và trách nhiệm giải trình, tăng cường kiểm tra, giám sát.

Thứ ba, đối với pháp luật về quản lý, sử dụng tài sản công. Tiếp tục hoàn thiện khung pháp lý có liên quan đến công tác quản lý, sử dụng tài sản công; đặc biệt là pháp luật về tài chính đất đai, tài nguyên; xây dựng các văn bản quy phạm pháp luật về quản lý, sử dụng tài sản công chuyên ngành, bảo đảm đồng bộ, thống nhất với Luật Quản lý, sử dụng tài sản công. Xây dựng hệ thống tiêu chí đánh giá và tổ chức đánh giá công tác quản lý tài

sản công khu vực hành chính sự nghiệp. Mở rộng, nâng cấp cơ sở dữ liệu quốc gia về tài sản công; xây dựng và đưa vào vận hành hệ thống giao dịch điện tử về tài sản công.

Thứ tư, đối với pháp luật về quản lý nợ công. Tiếp tục rà soát các luật, nghị định, đề xuất nội dung sửa đổi, bổ sung để hoàn thiện về quy định thể chế, chức năng nhiệm vụ đảm bảo nhất quán với quy định của Luật Quản lý nợ công năm 2017. Tổ chức rà soát, đánh giá tình hình triển khai Luật Quản lý nợ công năm 2017, báo cáo Chính phủ bổ sung, sửa đổi, hoàn thiện các quy định để triển khai có hiệu quả Luật này.

Nghiên cứu, đánh giá tình hình thực hiện các hạn mức nợ nước ngoài khu vực tư nhân; Thể chế hóa các quan điểm, mục đích đẩy mạnh triển khai công cụ, nghiệp vụ quản lý nợ chủ động, bảo đảm an toàn và bền vững cho nền tài chính quốc gia, đảm bảo tính đồng bộ giữa chính sách quản lý nợ công với chính sách tài khóa, tiền tệ và đầu tư công theo quan điểm của Đảng, Nhà nước về quản lý nợ công...

Thứ năm, đối với pháp luật về tài chính doanh nghiệp. Hoàn thiện cơ chế, chính sách về quản lý, sử dụng vốn nhà nước đầu tư vào sản xuất, kinh doanh tại doanh nghiệp; hoàn thiện cơ chế sử dụng nguồn thu từ chuyển đổi sở hữu doanh nghiệp, đơn vị sự nghiệp công lập và chuyển nhượng vốn nhà nước. Đổi mới cơ chế giám sát tài chính, đánh giá hiệu quả hoạt động đối với tập đoàn kinh tế, tổng công ty nhà nước, doanh nghiệp nhà nước.

Nâng cao hiệu quả hoạt động và năng lực cạnh tranh của doanh nghiệp nhà nước trên nền tảng công nghệ hiện đại; năng lực đổi mới sáng tạo, quản trị theo chuẩn mực quốc tế. Có cơ chế khuyến khích nghiên cứu, phát triển, áp dụng khoa học kỹ thuật tiên tiến vào hoạt động sản xuất, kinh doanh và quản lý, giám sát doanh nghiệp. Thực hiện chuyển đổi số, thúc đẩy công khai, minh bạch thông tin tài chính, tăng cường trách nhiệm giải trình của doanh nghiệp.

Thứ sáu, đối với pháp luật về dự trữ nhà nước. Hoàn thiện khung pháp lý về quản lý, điều hành hoạt động dự trữ quốc gia; tăng cường dự trữ quốc gia đủ mạnh, có cơ cấu hợp lý, chủ động đáp ứng các nhu cầu đột xuất, cấp bách của nền kinh tế; thúc đẩy xã hội hóa và thu hút nguồn lực ngoài NSNN cho dự trữ quốc gia.

Tập trung dự trữ các mặt hàng chiến lược, thiết yếu, có giá trị kinh tế cao, tần suất sử dụng nhiều,

mặt hàng trong nước chưa sản xuất được để chủ động ứng phó kịp thời trong các tình huống khẩn cấp, đảm bảo quốc phòng, an ninh và thực hiện các nhiệm vụ được giao. Đồng thời, rà soát, điều chỉnh, bổ sung những mặt hàng chiến lược, thiết yếu, cần thiết hoặc loại bỏ những mặt hàng không còn phù hợp ra khỏi danh mục hàng dự trữ quốc gia.

Thứ bảy, đối với pháp luật về thị trường tài chính và dịch vụ tài chính.

- *Thị trường chứng khoán:* Hoàn thiện hệ thống pháp luật về chứng khoán, trong đó đánh giá, tổng kết đánh giá Luật Chứng khoán số 54/2019/QH14, trên cơ sở đó kiến nghị cấp có thẩm quyền sửa đổi, bổ sung Luật Chứng khoán và các văn bản hướng dẫn Luật nhằm kịp thời khắc phục các bất cập trong thực tiễn hoạt động thị trường chứng khoán, đáp ứng yêu cầu phát triển của nền kinh tế và thông lệ quốc tế; mở rộng và kết nối với thị trường khu vực và quốc tế.

Hoàn thiện quy định pháp luật về giám sát, thanh tra và xử lý vi phạm trong lĩnh vực chứng khoán để bảo vệ quyền lợi hợp pháp của nhà đầu tư, giám sát và hạn chế rủi ro trên thị trường, tăng cường tính rắn chắc, đảm bảo trật tự, an toàn và minh bạch của thị trường chứng khoán.

- *Thị trường bảo hiểm:* Tăng cường thanh tra, kiểm tra giám sát, tuyên truyền, phổ biến tập huấn cho các doanh nghiệp bảo hiểm thực hiện đúng các quy định tại các nghị định, thông tư hướng dẫn thi hành Luật Kinh doanh bảo hiểm năm 2022, đặc biệt là các quy định pháp lý về hoạt động kinh doanh bảo hiểm trên môi trường mạng, hoạt động của đại lý bảo hiểm là tổ chức tín dụng, công tác giải quyết quyền lợi bảo hiểm... nhằm phát triển thị trường bảo hiểm lành mạnh, ổn định, công khai, minh bạch, nâng cao năng lực tài chính, quản trị rủi ro của doanh nghiệp bảo hiểm.

- *Thị trường dịch vụ tài chính:* Tiếp tục hoàn thiện khung khổ pháp lý về kế toán, kiểm toán, thẩm định giá và các dịch vụ tài chính khác theo hướng tiếp cận với thông lệ quốc tế, phù hợp với điều kiện của Việt Nam. Áp dụng chuẩn mực báo cáo tài chính quốc tế (IFRS) góp phần nâng cao tính minh bạch và tăng hiệu quả cung cấp thông tin cho các nhà đầu tư. Xây dựng hệ thống Tiêu chuẩn thẩm định giá Việt Nam phù hợp với điều kiện thực tiễn và thông lệ quốc tế. Phát triển đồng bộ thị trường xếp hạng định mức tín nhiệm, thị trường dịch vụ kế toán, kiểm toán, tư vấn thẩm định giá, tư vấn

thuế, đại lý hải quan.

- *Đối với pháp luật về giá:* Xây dựng, hoàn thiện hệ thống các văn bản quy định chi tiết, hướng dẫn thi hành Luật Giá năm 2023; Tiếp tục rà soát, hoàn thiện thể chế pháp luật về giá, đảm bảo tính thống nhất, đồng bộ giữa Luật Giá và hệ thống pháp luật dân sự kinh tế. Đổi mới, hoàn thiện phương thức quản lý, điều hành giá để phù hợp với cơ chế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, khuyến khích cạnh tranh về giá. Tăng cường vai trò công tác quản lý giá trong việc quản lý, phân bổ và sử dụng hiệu quả ngân sách nhà nước và các nguồn lực tài chính.

Trong năm 2024, Bộ Tài chính dự kiến sẽ trình Chính phủ trình Quốc hội cho ý kiến đối với dự án Luật Thuế giá trị gia tăng (sửa đổi), dự án Luật Thuế tiêu thụ đặc biệt (sửa đổi), dự án Luật Thuế thu nhập doanh nghiệp (sửa đổi), dự án Luật Quản lý, sử dụng vốn nhà nước đầu tư vào sản xuất, kinh doanh tại doanh nghiệp (sửa đổi), đồng thời, hoàn thành có chất lượng chương trình xây dựng văn bản quy phạm pháp luật của Chính phủ và của Bộ Tài chính (dự kiến trình Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ khoảng 24 đề án (09 nghị định, 03 quyết định và 12 đề án khác); ban hành theo thẩm quyền khoảng 75 Thông tư (trong đó có 56 Thông tư thuộc Chương trình chính thức và 19 thông tư thuộc Chương trình chuẩn bị).

Trong thời gian tới, cùng với sự nỗ lực của toàn ngành Tài chính thì thể chế tài chính sẽ không ngừng được hoàn thiện để góp phần quan trọng vào sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước và thực hiện thắng lợi mục tiêu Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng.

Tài liệu tham khảo:

1. Chính phủ (2023), Nghị quyết số 01/NQ-CP ngày 6/1/2023 về nhiệm vụ, giải pháp chủ yếu thực hiện Kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội, dự toán ngân sách nhà nước và cải thiện môi trường kinh doanh, nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia năm 2023;
2. Thủ tướng Chính phủ (2021), Quyết định số 2114/QĐ-TTg ngày 16/12/2021 về việc ban hành Kế hoạch thực hiện Kết luận 19-KL/TW của Bộ Chính trị và Đề án Định hướng Chương trình xây dựng pháp luật nhiệm kỳ Quốc hội khóa XV;
3. Thủ tướng Chính phủ (2022), Quyết định số 368/QĐ-TTg ngày 21/3/2022 về việc phê duyệt Chiến lược tài chính đến năm 2030.

Thông tin tác giả:

Hồ Thị Hằng

Phó Vụ trưởng Vụ Pháp chế - Bộ Tài chính

Email: hothihang@mof.gov.vn